

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*ЧОБИТОК В.І., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
УКРАЇНЬСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Діяльність підприємств на будь-якому етапі свого функціонування пов'язана з виникненням ризикових ситуацій, особливо високий ступінь настання ризиків в період нестабільних економічних відносин.

Але підприємницька діяльність - це постійне реагування на внутрішні та зовнішні ризики і керівництву підприємства, відповідно, необхідно розробляти такі управлінські рішення, які б не ставили під загрозу власний капітал. Керівництву підприємства треба намагатися передбачити наслідки і не наражати на небезпеку «щось велике заради малого».

Керівництву та персоналу необхідно на стратегічному та тактичному рівнях розробляти та впроваджувати заходи щодо захисту від погроз, які можуть зашкодити діяльності підприємства. Метою кожного підприємства є отримання прибутку і зміцнення його конкурентних позицій на внутрішніх та зовнішніх ринках. Тому для досягнення ефективних результатів необхідно розробляти систему забезпечення економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій вітчизняній та зарубіжній літературі питанням щодо підтримки достатнього рівня економічної безпеки підприємства багато уваги приділяють такі науковці, як: І. Бланк [1], Ю. Дуднева [2], Г. Жосян [5], К. Коваленко [3], Г. Козаченко [4], Л. Корчевська [5], О. Ляшенко [4], В. Пономарьов [4], В. Пономаренко [6], В. Прохорова [7] Л. Шемасва [8], А. Штангрет [9] та ін.

Але в більшості праць недостатньо приділяється увага особливостям і напрямам формування системи оцінки економічної безпеки на промислових підприємствах та потребує подальших наукових досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є розробка методичного підходу до формування теоретичних аспектів забезпечення економічної безпеки на промислових підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку економіки характеризується наявністю значної кількості чинників, які негативно впливають на функціонування промислових підприємств, основними з них є: недосконалість податкового та регуляторного законодавства, корупція, інфляційні процеси, падіння рівня виробництва, зростання безробіття тощо.

В сучасних мінливих умовах керівництво промислових підприємств не завжди чітко уявляє, які саме дії можуть загрожувати для захисту їх підприємств. Проте, керівництву необхідно постійно продукувати ефективні управлінські рішення з метою зниження рівня економічних ризиків.

Виникнення економічного ризику тягне за собою розробку ефективних заходів щодо забезпечення економічної безпеки промислового підприємства для уникнення додаткових втрат фінансів, майна, кадрів, інформації та ін.

Захист інтересів промислового підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, мінімізація впливу можливих негативних тенденцій є основою його безпеки.

Забезпеченням економічної безпеки на промисловому підприємстві можуть займатися:

- співробітники власної служби економічної та іншої безпеки;
- сторонні фахівці, які надають консалтингові послуги в даній області (в цьому випадку необхідно визначити, що загрожує економічній безпеці підприємства).

Основні форми прояву реальних загроз економічної безпеки промислового підприємства наведено на рис. 1.

Забезпечення економічної безпеки промислового підприємства можливе лише за умови виявлення та нівелювання дії загроз, незалежно від середовища їх виникнення. Різноманіття загроз діяльності промислового підприємства зумовлює необхідність їх узагальнення, що дасть змогу швидкої ідентифікації, моніторингу та оцінки ступеня їх впливу, а також визначення системи заходів щодо нейтралізації.

Небезпека може проявлятися у різних формах: у вигляді намірів і задумів, планів підготовки та реалізації певних фізичних, психологічних, економічних, правових заходів, спрямованих на нанесення шкоди чи ліквідації промислового підприємства.

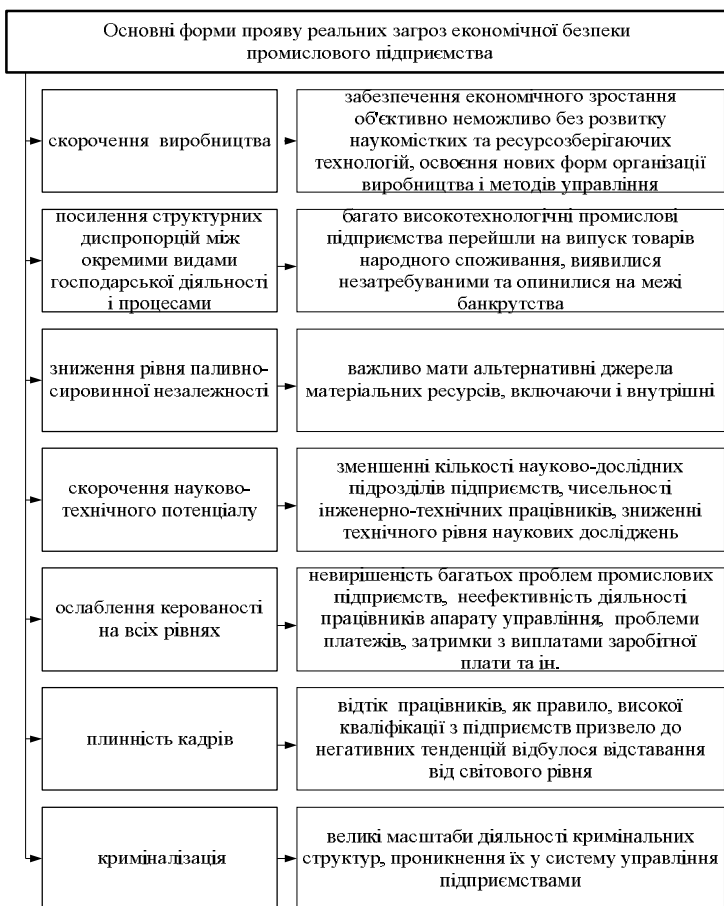

Рис. 1. Основні форми прояву реальних загроз економічної безпеки промислового підприємства

Економічна безпека промислового підприємства має складну структуру, яка визначається динамічністю його фінансових відносин як в середині самого підприємства, так і суб'єктами зовнішнього середовища. Тому пріоритетним та актуальним є вирішення проблеми формування функціональної структури економічної безпеки промислового підприємства. З метою досягнення найвищого рівня економічної безпеки промислове підприємство повинно проводити роботу із забезпечення максимальної безпеки основних складових своєї роботи. [5].

Система забезпечення економічної безпеки на промислових підприємствах включає в себе ряд заходів і завдань:

- заходи щодо попередньої бізнес-розвідки (збір інформації про потенційних партнерів, контрагентів, конкурентів);
- юридичний захист (супровід угод);
- перевірку персоналу (при прийомі на роботу, періодичні перевірки вже працюючих на підприємстві);
- заходи щодо запобігання шахрайських дій;
- заходи щодо захисту конфіденційної і комерційної інформації.

Для забезпечення економічної безпеки промислових підприємств повинні виявлятися причини, чинники виникнення економічних загроз, здійснюватися їх моніторинг і прогнозуватися їх вплив [3].

У сучасних умовах сутність всебічного, об'єктивного моніторингу відіграє велику роль у діяльності промислового підприємства тому, що вплив нестійкого середовища вимагає постійної уваги. Якщо рівень якості моніторингу недостатньо висока, то динаміка негативних економічних тенденцій, їх виникнення і розвиток можуть вийти з-під контролю і стати некерованими та незворотними.

На основі моніторингу і прогнозування промислове підприємство повинно розробляти і застосовувати в управлінні механізм впливу на зовнішні і внутрішні чинники з метою зміцнення економічної безпеки.

Діяльність із забезпечення економічної безпеки промислового підприємства включає в себе наступні напрямки:

- обґрунтування рівня прийняттого ризику при прийнятті управлінських рішень (прогноз оцінки можливих втрат ресурсів при настанні несприятливих обставин і відхиленні від стратегії і розробку заходів, спрямованих на їх запобігання і забезпечення економічної безпеки промислового підприємства);
- розробка стратегії і тактики ведення виробничо-господарської діяльності, що дозволяють мінімізувати господарський ризик і забезпечити економічну безпеку;
- захист матеріальних, фінансових та інформаційних ресурсів;
- захист персоналу (передбачає охорону персоналу від злочинних посягань, забезпечення нормальних для ефективної роботи персоналу, стимулювання персоналу в пошуку ефективних рішень і т.п.).

Висновки. Отже, потрібно ще раз підкреслити, що система економічної безпеки промислового підприємства є однією із найбільш важливих складових його функціонування. Забезпечення економічної безпеки промислового підприємства можливе лише за умови виявлення та нівелювання дії загроз, незалежно від середовища їх виникнення. Різноманіття загроз діяльності промислового підприємства зумовлює необхідність їх узагальнення, що дасть змогу швидкої ідентифікації, моніторингу та оцінки ступеня їх впливу, а також визначення системи заходів щодо нейтралізації.

В статті розглянуто основні форми прояву реальних загроз економічної безпеки промислового підприємства та заходи і завдання щодо їх забезпечення.

Література.

1. Бланк І.А. Управління фінансовою безпекою підприємства / І.А. Бланк. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2009. – 784 с.
2. Дуднева Ю.Е. Проблеми та перспективи впровадження стандартів ризик-менеджменту в Україні / Ю.Е. Дуднева // Вісник Національного технічного університету «ХП». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – 2014. – № 4. – С. 67-74.
3. Коваленко К.В. Основи створення комплексної системи економічної безпеки підприємств: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / К.В. Коваленко // Електронні наукові фахові видання. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdnuet/econ/2008_3/20%20.pdf.
4. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
5. Корчевська Л.О. Методологічні питання економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Л.О. Корчевська, Г.В. Жосан // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – Вип. 29. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Natural/Vetp/2010_29/10klosoc.pdf
6. Пономаренко В.С. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование: [монографія] / В.С. Пономаренко, Т.С. Клебанова, Н.Л. Чернова. – Х. : ИнжЭк, 2004. – 144 с.
7. Прохорова В.В. Управління економічною безпекою підприємств: [монографія] / В.В. Прохорова, Ю.В. Прохорова, О.О. Кучеренко. – Харків: УкрДАЗТ, 2010. – 282 с.
8. Шемаєва Л.Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища / Автореф. дис... д-ра екон. наук : 21.04.02 / Л.Г. Шемаєва ; Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «Крок». – К., 2010. – 40 с.
9. Штангрет А.М. Управління економічною безпекою підприємств авіаційної галузі : [монографія] / А.М. Штангрет. – Л. : Укр. акад. друкарства, 2011. – 251 с.

10. Robert N. Charette Application strategies for risk analysis / N. Robert.
– New York : Multiscience Press, Inc 1990. – 571 p.

References.

1. Blank I.A. (2009). *Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva [Administration of financial security of the enterprise]*. Kyiv: Elha, Nika-Tsentr, p. 784 [in Ukrainian].

2. Dudnieva Iu.E. (2014). Problemy ta perspektyvy vprovadzhennia standartiv ryzyk-menedzhmentu v Ukraini [Problems and prospects of introduction of standards of risk management in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnogo tekhnichnogo universytetu «KbPI». Serii: Aktualni problemy upravlinnia ta finansovo-hospodarskoi diialnosti pidpriemstva – Bulletin of National technical University «KHPI». Series: Actual problems of management and financial-economic activity of the enterprise*, No 4, pp. 67-74 [in Ukrainian].

3. Kovalenko K.V. (n.d.). Osnovy stvorennia kompleksnoi systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: teoretychnyi aspekt [The basics of creating an integrated system of economic security of enterprise: theoretical aspect]. *nbuv.gov.ua*. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdnuet/econ/2008_3/20%20.pdf [in Ukrainian].

4. Kozachenko H.V., Ponomarov V.P., and Liashenko O.M. (2003). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta mekhanizm zabezpechennia [Economic security of enterprise: essence and mechanism to ensure]*. Kyiv: Libra, p. 280 [in Ukrainian].

5. Korchevska L.O., and Zhosan H.V. (2010). Metodolohichni pytannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Methodological issues of economic security of enterprise]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti – Journal of transport Economics and industry*, issue 29. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/portal/Natural/Vetp/2010_29/10klosoe.pdf [in Ukrainian]

6. Ponomarenko V.S., Klebanova T.S., and Chernova N.L. (2004). *Ekonomicheskaiia bezopasnost rehiona: analiz, otsenka, prohnozovanye [Economic security of the region: analysis, evaluation, prediction]*. Kharkov: Ynzhek, p. 144 [in Russian].

7. Prokhorova V.V., Prokhorova Iu.V., and Kucherenko O.O. (2010). *Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv [Management of economic security of enterprises]*. Kharkiv, UkrDAZT, p. 282 [in Ukrainian].

8. Shemaieva L.H. (2010). Ekonomichna bezpeka pidpriemstv u stratezhichnii vzaiemodii z sub'iektamy zovnishnogo seredovyscha [Economic security of enterprises in strategic cooperation with actors of the external environment]. *Abstract of the thesis of doctor of Sciences economic*, Kyiv, p. 40 [in Ukrainian].

9. Shtanhret A.M. (2011). *Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv aviatsiinoi haluzi [Management of economic security of enterprises of the aviation industry]*. Lvov: Ukr. akad. drukarstva, p. 251 [in Ukrainian].

10. Robert N. (1990). Charette Application strategies for risk analysis. New York: Multiscience Press, Inc 1990, p. 571 [in English].

Анотація.

Чобіток В.І. Теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки на промислових підприємствах.

В статті розглянуто теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки на промислових підприємствах. Визначено, що економічна безпека відіграє важливу роль в ефективному функціонуванні промислового підприємства. Розглянуто основні форми прояву реальних загроз економічної безпеки промислового підприємства. Визначено завдання та заходи щодо розробки системи забезпечення економічної безпеки на промислових підприємствах. Розглянуто напрямки, що формують діяльність із забезпечення економічної безпеки промислового підприємства які включають в себе - захист персоналу, розробку стратегії і тактики ведення виробничо-господарської діяльності, обґрунтування рівня прийнятного ризику при прийнятті управлінських рішень та захист матеріальних, фінансових та інформаційних ресурсів.

Ключові слова: економічна безпека, промислове підприємство, стратегія, управлінські рішення, загрози.

Аннотация.

Чобиток В.И. Теоретические аспекты обеспечения экономической безопасности на промышленных предприятиях.

В статье рассмотрены теоретические аспекты обеспечения экономической безопасности на промышленных предприятиях. Определено, что экономическая безопасность играет важную роль в эффективном функционировании промышленного предприятия. Рассмотрены основные формы проявления реальных угроз экономической безопасности промышленного предприятия. Определены задачи и мероприятия по разработке системы обеспечения экономической безопасности на промышленных предприятиях. Рассмотрены направления, формирующие деятельность по обеспечению экономической безопасности промышленного предприятия включающие в себя - защиту персонала, разработку стратегии и тактики ведения производственно-хозяйственной деятельности, обоснование уровня приемлемого риска при принятии управленческих решений и защиту материальных, финансовых и информационных ресурсов.

Ключевые слова: экономическая безопасность, промышленное предприятие, стратегия, управленческие решения, угрозы.

Abstract.

Chobitok V. Theoretical aspects of providing of economic security on industrial enterprises.

In the article the theoretical aspects of providing of economic security are considered on industrial enterprises. It is certain that economic security plays an important role the effective functioning of industrial enterprise. The basic forms of display of the real threats of economic security of industrial enterprise are considered. Tasks and events are certain on development of the system of providing of economic security on industrial enterprises. Directions are considered, forming activity on providing of economic security of industrial enterprise pluggings in itself – defence of personnel, development of strategy and tactics of conduct of industrial and economic activity, ground of level of acceptable risk at the acceptance of administrative decisions and defence of material, financial and informative resources.

Key words: economic security, industrial enterprise, strategy, administrative decisions, threats.